

sembla llegir-se *Carcasneu* o *Carcasn-* (pp. 423, 480), que pot ser lliçó imperfecta en lloc de *Carcassen*, en donacions de 1248 i 1249; i, en la part dedicada a la ciutat de València, hi ha una *carraria Carcaxet* (p. 241), on sens dubte s'ha esvanit la tilde de *-ēt* i cal llegir *Carcaxent*, del gentilici aràbic «nisba» *qarqasēn-ī* (amb la *ī* final emmudida); 1267-68 *Carchaxen*, Mtz.Fdo., *Doc. Val. ACA*, reg. 17, f^o 114 r (núm. 746); el 1310 Jaume II compra cases «in alcaria de *Carcaxent*» (SSiv. 171, amb una altra cita de 1393); S. xvi: «*Carcaxent*, en el pregó d'Herodes, dels Misteris del Corpus de València (ed. Corbató, v. 60).

Biblgr. de Lz. Vargas, c. 1774 II, 114. *Carcajente* forma castellana, molt observada per la gent temorega, però no pas per Cavanilles, que manté *Carcaixent* en la seva excellent descripció (I, 206-7); i repudiada per tots els valencians conscients, com E. Gómez Nadal (*Acció Val.* 1-ix-1930) etc. (àdhuc Mateu i Llopis, *País Val.*, 96, 83).

Encara que el nom i el lloc ja havien d'existir en temps dels moros, els conqueridors el trobaren com una alqueria, només, del te. d'Alzira. I dins els límits d'aquesta posava Jaume I *Carcassen* junt amb altres alqueries immediates; que devien ser *Ternils* i alguna altra —el Magraner, el Toro etc.— a les quals aviat s'afegí el monestir d'Aiguës Vives, ja fundat el 1239: Chabàs (*El Arch.* I, 363), i Sarthou (*GGRV Val.* II, 152-159).

Llarg temps va pertànyer al municipi d'Alzira: de la qual encara es considerava «carrer» el 1500, però llavors estava creixent molt, i el 1577 ja havia aconseguit categoria municipal. Abans, encara *Ternils* era més important: i sols allí hi havia església, a on havien d'anar per oír missa.

És perquè el terreny del seu terme era poc favorable: en part massa seca, i la resta marjal, sovint inundada per obra del Xúquer (inundacions famoses el 1318, el 1474, àdhuc el 1916); *Ternils*, en canvi, tingué església antiga i rica, amb un bell retaule del S. xv i pintures murals ja més velles; fins que les calamitats d'aquell temps el despoblaren. Mentrestant, però, la gent de *Carcaixent* construïa la gran sèquia del seu nom (veg. Cavanilles), donant vida al secà, i canalitzaren la marjal. Llavors hi prosperà més i més el conreu de la taronja, ben cert anterior al pare Monçó, del S. XVIII, l'obra del qual pondera Cavanilles.

Entre els carcaixentins predominaren tot seguit els cristians vells, de manera que ja no consta en els censos de moriscos del S. xvi, i figura amb 430 cristians vells en el cens de 1609 (Reglà-B., *An. Un. Val.*, vol. 32 II, 153). Despoblat *Ternils*, se li féu església i ja consta com parròquia en l'a. 1571 (SSiv. 171). Amb la ufana dels nous conreus, *Carcaixent* es converteix finalment en una de les poblacions més riques i popu-loses de la Ribera Central.

ETIM. A penes se n'ha escrit res de seriós, fora del judici sumari que hem fet alguns (*E.T.C.* I, 238; *DECAT* VII, 391a6) posant-lo entre els noms valen-

cians en *-en(t)* (tipus *Bairén(t)*, *Ontinyent*, *Crevillen(t)* etc.), que en general són derivats de noms de possessors romans o visigòtics. És certament el que pensaria Mz. Pi. La dificultat està en trobar de quin nom de persona romà podria tractar-se. En el seu llibre *Top. Prerr. Esp.* (p. 128) s'ha imprès: «del NP llatí *CARCASSIUS». Era obra senil, quasi pòstuma, potser no impresa sota la cura de l'autor, i plena d'admissions insostenibles i ultrapassades —com la de l'origen pre-romà dels NLL valencians en *-en(t)*, en realitat provinents del ll. -ANUM amb imela aràbiga. Però no hi ha tal nom llatí, i ni tan sols existeix una família antroponímica llatina en *Carc-* de la qual poguéssim postular-lo com derivat (α).¹

Cal reconèixer que no s'ha trobat, ni jo mateix, cap etimologia ben satisfactòria, almenys cap que pugem demostrar complidament. Fent, doncs, com solem fer en aquests casos, indicarem imparcialment les diverses vies sostenibles, distingint-les α (α' i α''), β i γ .

α' Podem imaginar que el pensament de Mz. Pi. inexpressat o imprès imperfectament, fos un NP derivat de NLL antics, especialment el de Carcassona. El nom de la ciutat llenguadociana ja figura en Cèsar (*Bello Gall.* III, 20), com *Carcaso*, *-asonis*, per més que discrepen els manuscrits en l'obra de Cèsar i les altres fonts més antigues, arribem a la forma bàsica *Carcasso*, *-onis* (amb la *-ss-*, exigida per la forma romànica amb sorda), incloent-hi un poema epigràfic de principis S. I d.C. (100r, *CIL* XII, 5351); no en discrepen gaire *Καρκάσσω* en Ptolemeu, *Carcasio* en la Tabula de Peutinger; i, després, com generalment en aquests noms en *-o*, *-ONIS*, això es converteix en *-ONA*, amb la terminació normal del fem. llatí (cf. *Barcino*, *Tarraco* → *Barcinona* etc.), de manera que en Gregori de Tours (*Hist. Franc.* VIII, 30), i fins en algun manuscrit de Cèsar, figura com *Carcasona* o *-assonam*; i el gentilici *Carcassonenses* és també en Gregori i en un concili de Toledo de l'a. 589.² La grafia correcta seria amb *-ss-* (no sempre doblada en les inscr. i manuscrits llatins), com ho prova la de la forma moderna i perenne del nom d'aquesta ciutat.

Des de *Carcasson-*, però, no es pot derivar un **Carcassius*.

Val a dir, és cert, que hi hagué una forma concurrent del nom de Carcassona, si bé molt més rara: *Carcassum*, que es troba en Plini (N. H. III, 4, 5, 36); i que no és arbitrària podem deduir-lo també de *Carcassés*, nom de la regió i comtat de Carcassona, ben documentat des dels trobadors, i ja en Peire Vidal (fi S. XII).³ ¿Pogué derivar-se d'aquí un NP *CARCASSIUS? En rigor és possible, però consti que seria una font força indirecta i hipotètica, amb garantia ben limitada, i en total ben improbable, per a *Carcaixent*.

α'' És possible, però, que no fos ben bé aquest el pensament de Mz. Pi, tot referint-se a CARCASS- nom de Carcassona, puix que és obra pòstuma, i dedicada a la «*Toponímia prerromana*». ¿Un nom pre-romà de